

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ЗЕМЕВЛАДЕЛЕЦЪТ ОТ РАЙГЕЙТ

Превод от английски: Димана Стоянова Илиева, —

chitanka.info

Измина известно време преди приятелят ми Шерлок Холмс да се възстанови от напрежението, причинено от огромните му усилия през пролетта на 1887 година. Целият шум около Нидерландско-суматрийската компания, както и колосалните кроежи на барон Мопертен са още твърде свежи в съзнанието на публиката, а и твърде отблизо засягат политика и финанси, за да представляват подходящ предмет за тази поредица кратки очерци. Макар и косвено, те обаче доведоха до единствен по рода си и заплетен случай, който позволи на приятеля ми да демонстрира стойността на едно ново оръжие сред многобройния арсенал, с който водеше дългогодишната си битка срещу престъпността — делото на живота му.

Като преглеждам бележките си, виждам, че съм получил телеграмата от Лион, която ме уведомяваше, че Холмс лежи болен в хотел „Дюлон“, на 14 април. Не бяха минали двацет и четири часа, когато вече стоях край болния си приятел, за да установя с облекчение, че в симптомите му няма нищо тревожно. Дори неговият железен организъм обаче бе рухнал под напрежението на едно разследване, проточило се два месеца, през които Холмс не бе работил нито ден помалко от петнайсет часа, а неведнъж, както ме увери, не се бил отделял от следата по пет денонощия без прекъсване. Триумфалният изход от тежкия му труд не можеше да го спаси от реакцията след подобно ужасно натоварване, така че, докато името му кълтеше из цяла Европа, а стаята му бе затрупана с поздравителни телеграми буквално до глезените, го заварих жертва на най-черна депресия. Дори удовлетворението, че е успял там, където полицията на три държави се бе провалила, и е надхитрил на всеки ход най-обиграния мошеник в Европа, не бе достатъчно, за да го вдигне на крака от нервното изтощение.

Три дни по-късно се прибрахме на улица „Бейкър“, ала бе повече от очевидно, че една промяна нямаше да се отрази зле на приятеля ми, а и мен самия силно ме блазнеше мисълта за една седмица напролет извън града. Старият ми приятел полковник Хейтър, попаднал под професионалните ми грижи в Афганистан, си бе взел къща край Райгейт в Съри и често ме канеше да му погостувам няколко дни. Последния път бе отбелязал също, че ако приятелят ми реши да ме придружи, с огромно удоволствие ще предложи гостоприемството си и нему. Искаше се известна дипломатичност, но щом Холмс разбра, че

става дума за ергенски дом, където щеше да разполага с пълна свобода, най-сетне склони да приеме и седмица след завръщането ни от Лион вече се бяхме настанили под покрива на полковника. Хейтър бе отличен стар воин, видял много свят, и скоро откри, както и очаквах, че двамата с Холмс имат много общо.

Вечерта след като пристигнахме, преминахме след вечеря в оръжейната на полковника, където Холмс се изтегна на дивана, а двамата с Хейтър се заехме да разглеждаме нелошата му сбирка огнестрелни оръжия.

— Впрочем — внезапно каза той — смятам да взема един от тези пистолети горе с мен, ако ни вдигнат по тревога.

— По тревога ли! — възкликнах аз.

— Да, напоследък тук сме нещо наплашени. Миналия понеделник обраха къщата на стария Актън, един от тукашните големци. Нямахме кой знае какви щети, но приятелчетата още са на свобода.

— И никакви улики? — нададе ухо Холмс, поглеждайки към полковника.

— Поне засега никакви. Дребна работа, едно от малките ни провинциални престъпления, които сигурно изглеждат твърде нищожни за вас, господин Холмс, след тази огромна международна афера.

Холмс отклони с ръка комплимента, ала личеше, че му е станало приятно.

— Нещо интересно?

— Според мен не. Крадците са претършували библиотеката, но трудът им е отишъл почти нахалост. Обърнали са всичко нагоре с краката, насилили са чекмеджетата и са претършували шкафовете, като в крайна сметка са изчезнали едно осиротяло томче на Омир в превода на Поуп, два посребрени свещника, преспание от слонова кост, малък дъбов барометър и кълбо канап.

— Що за необикновен избор! — възкликнах аз.

— Е, очевидно тези хубостници са грабнали каквото са сварили.

Холмс изсумтя от дивана:

— Местната полиция би трябвало да си направи съответните изводи. Съвършено очевидно е например...

Ала аз предупредително вдигнах пръст:

— Тук сме, за да си починеш, скъпи ми приятелю. За Бога, не се захващай с ново разследване с тези разнищени нерви.

Холмс сви рамене с израз на комично примирение, предназначен за полковника, и разговорът потече в не толкова опасно русло.

Било предопределено обаче цялата ми професионална предпазливост да отиде напразно, тъй като на следващата сутрин историята ни се натрапи с такава сила, че бе направо невъзможно да не ѝ обърнем внимание, и така посещението ни в провинцията претърпя обрат, който нямаше как да предвидим. Тъкмо закусвахме, когато в стаята влетя икономът на полковника — тъй потресен, че от достолепието му не бе останала и следа.

— Чухте ли новината, сър? — задъхано извика той. — В дома на Кънингам, сър!

— Пак обир! — викна полковникът, а чашата му с кафе застина във въздуха.

— Убийство!

Полковникът подсвирна.

— Бога ми, и таз добра! — рече той. — Кого са убили? Мировия съдия или сина му?

— Не тях, сър. Уилям, кочияша. Простреляли са го право в сърцето, сър, и ей така си е отишъл, без да гъкне.

— Кой го е застрелял?

— Крадецът, сър. После веднага си плюл на петите и изчезнал. Тъкмо бил разбил прозореца на килера, когато Уилям му налетял и намерил края си, за да спаси имота на своя господар.

— Кога е станало?

— Нощеска, сър, някъде към дванайсет.

— Е, после ще говорим — рече полковникът и хладнокръвно се зае отново със закуската. — Лоша работа — добави той, когато икономът излезе. — Той е пръв сред тукашните ни големци, стария Кънингам имам предвид, пък и много свестен човек е. Това направо ще го съсипе, момъкът е на служба при него от години, а и добър слуга беше. Очевидно са същите негодници, които са обрали Актън.

— За да откраднат онази единствена по рода си колекция? — замислено попита Холмс.

— Именно.

— Хм! Може да се окаже най-простото нещо на света, но въпреки всичко поне на пръв поглед изглежда малко странно, не смятате ли? Ще рече човек, че банда крадци, които върлуват из провинцията, по-скоро ще сменят мястото на действието и няма да ударят две кошари в една и съща околия само за няколко дни. Когато снощи споменахте за предохранителни мерки, спомням си, хрумна ми, че тази енория най-вероятно е последното място в Англия, накъдето крадецът или крадците ще насочат вниманието си; което на свой ред само показва колко още имам да уча.

— Предполагам, че е местен любител — рече полковникът. — А в такъв случай именно при Актън и Кънингам ще отиде, двамата са най-едрият земевладелци в околността.

— И най-богатите?

— Би трябвало, само че от няколко години постоянно се съдят, а това източи кръвта и на двамата, така мисля. Стариият Актън има претенции към половината имот на Кънингам, така че адвокатите са ги награбили с две ръце.

— Ако е местен негодник, надали ще е трудно да го пипнат — рече с прозявка Холмс. — Спокойно, Уотсън, не възнамерявам да се меся.

— Инспектор Форестър, сър — оповести икономът от вратата.

След него влезе и полицейският служител, елегантен младеж с умно лице.

— Добро утро, полковник — рече той. — Надявам се, не се натрапвам, ала чухме, че при вас е отседнал господин Холмс от улица „Бейкър“.

Полковникът посочи приятеля ми и инспекторът се поклони.

— Решихме, че може би ще искате да дойдете, господин Холмс.

— Е, съдбата е срещу теб, Уотсън — засмя се приятелят ми. — Тъкмо говорехме за това, когато влязохте, инспекторе. Може би ще ни запознаете с повече подробности — и като се облегна назад на стола в познатата поза, разбрах, че случаят е безнадежден.

— При Актън не разполагахме с никакви улики. Затова пък сега има доста, за което да се хванем, и без всякакво съмнение и в двата случая става дума за едно и също лице. Видели са го.

— Аха!

— Точно така, сър. Но е избягал като кошута след изстрела, който е убил горкия Уилям Къруан. Господин Кънингам го е зърнал от прозореца на спалнята си, а господин Алек Кънингам го е видял от задния вход. Вдигнали са тревогата в дванайсет без петнайсет. Господин Кънингам тъкмо си бил легнал, а господин Алек, вече по халат, пушел последната си лула. И двамата чули виковете за помощ, бил Уилям, кочияшът, и господин Алек се втурнал надолу да види какво става. Задната врата била отворена, а като стигнал в подножието на стълбите, видял отпред да се боричкат двама души. Единият стрелял, другият се строполил на земята, а убиецът хукнал през градината и прескочил плета. От прозореца на спалнята си господин Кънингам го видял да излиза на пътя, където веднага го изгубил от очи. Господин Алек спрял да види дали не може да помогне на умирация, а през това време негодникът се измъкнал. Като се изключи това, че бил среден на ръст и бил облечен в нещо тъмно, други улики за личността му нямаме, но в момента провеждаме енергични издирвания и ако не е тукашен, скоро ще го открием.

— Какво е правел там този Уилям? Казал ли е нещо, преди да умре?

— Нито дума. Живее е в къщичката на пазача заедно с майка си, а тъй като е бил изключително предан на господаря си, предполагаме, че е излязъл до имението да провери дали всичко е наред. Естествено, след тази история у Актън всички наоколо са нащрек. Явно, когато Уилям го е заварил, крадецът тъкмо е бил отворил вратата — ключалката е насилена.

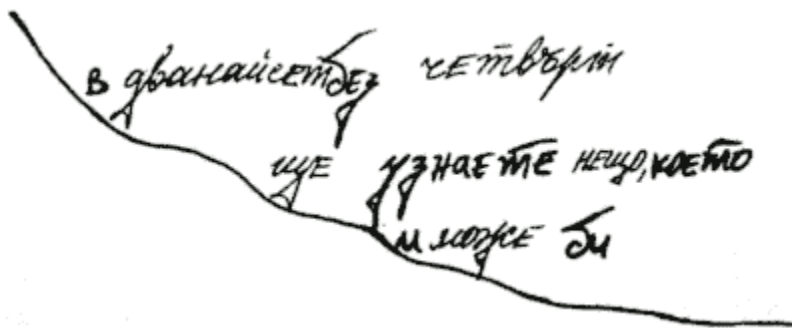
— Уилям казал ли е нещо на майка си, преди да излезе?

— Тя е старичка и глуха, така че не можахме да научим нищо от нея. От шока почти си е изгубила ума, но доколкото разбирам, и без това не е била особено умна. Съществува обаче едно изключително важно доказателство. Вижте!

Инспекторът извади от бележника си късче хартия и го разгъна на коляното си.

— Открито е между палеца и показалеца на убития. Явно е откъснато от по-голям лист. Ще забележите, че упоменатият в него час точно съвпада с времето, когато клетият слуга е намерил смъртта си. Или убиецът е откъснал останалото от ръката му, или той е изтръгнал това късче от убиеца. Звучи почти като уговорка за среща.

Холмс взе откъснатото парченце, копие от което прилагам тук:

В дванайсетте четвърти
ЩЕ УЗНАЕМ НЕЩО, КОЕТО
М. ЛОУКЕ БИ

— Ако допуснем, че е уговорка — продължи инспекторът, — естествено, близко до ума е теорията, че този Уилям Къруан, макар и да е имал славата на честен човек, може да е бил в сговор с крадеца. Може двамата да са се срещнали, може дори да му е помогнал да разбият вратата, а после внезапно да са се скарали за нещо.

— Написаното тук е извънредно интересно — заяви Холмс, проучвайки крайно съсредоточено късчето хартия. — Навлизаме в доста по-дълбоки води, отколкото смятах.

Той зарови глава в ръцете си, а инспекторът се усмихна от въздействието на неговия случай върху прочутия лондонски специалист.

— Последната ви забележка — рече след малко Холмс — относно вероятността да е съществувало определено разбирателство между крадеца и слугата, а това тук да е част от бележка за среща помежду им е находчиво и не съвсем невъзможно предположение. Ала написаното тук разкрива... — той отново зарови глава в ръцете си и потъна в дълбок размисъл.

Когато най-сетне вдигна лице, с изненада видях, че по страните му е избила слаба руменина, а очите му греят така ярко, както преди да се разболе. Изведнъж скочи на крака с цялата си предишна енергия.

— Вижте какво ще ви кажа! — рече той. — Бих искал без много шум да хвърля един поглед на подробностите по този случай. В него има нещо, което крайно ме заинтригува. С ваше позволение, полковник, ще ви оставя двамата с моя приятел Уотсън и ще се поразходя малко с инспектора да проверя едно-две дребни мои хрумвания. До половин час се връщам.

Бе минал час и половина, когато най-накрая инспекторът се върна сам.

— Господин Холмс броди из полето — заяви той. — Иска четиримата заедно да отидем до къщата.

— При Кънингам?

— Да, сър.

— Защо?

Инспекторът сви рамене:

— Не ми е съвсем ясно, сър. Между нас казано, струва ми се, че господин Холмс още не се е съвзел напълно след заболяването. Доста особено се държи и е силно възбуден.

— Смятам, че няма защо да се тревожите — отвърнах аз. — Неведнъж съм установявал, че в лудостта му има метод.

— Някои ще рекат, че в метода му има лудост — промърмори инспекторът. — Но гори от желание да посетим къщата, полковник, затова, ако сте готов, най-добре да тръгваме.

Заварихме Холмс да крачи напред-назад из полето, обронил брадичка на гърдите си и мушнал ръце в джобовете на панталона.

— Работата става все по-интересна — посрещна ни той. — Уотсън, това твоє пътешествие в провинцията се оказа пълен успех. Прекарах очарователна сутрин.

— Както разбрах, вече сте посетили местопрестъплението? — попита полковникът.

— Да, двамата с инспектора хубаво поразузнахме.

— Някакъв напредък?

— Открихме доста интересни неща. По пътя ще ви разкажа какво правихме. Най-напред видяхме тялото на нещастния човечец. Наистина е загинал от револверен изстрел, както беше докладвано.

— Нима сте се съмнявали?

— Е, не вреди всичко да се провери. Разследването ни не бе напразно. След това разговаряхме с господин Кънингам и сина му и те точно ни посочиха мястото, където при бягството си убиецът се е прехвърлил през градинския плет. Оказа се изключително интересно.

— Естествено.

— После се срещнахме с майката на клетия момък. Ала не успяхме да научим нищо от нея, тъй като е много стара и едва се държи.

— И какъв е изводът от разследванията ви?

— Убеждението, че престъплението е крайно особено. Може би сегашното ни посещение ще помогне поне малко да го проясним. Струва ми се, и двамата сме единодушни, инспекторе, че листчето в ръката на убития, на което, както излиза, е посочен точният час на смъртта му, е изключително важно доказателство.

— Би трябвало да изскочи някаква улика от там, господин Холмс.

— *То самото* е улика. Човекът, който е написал бележката, е изкарал Уилям Къруан от леглото му в този час. Къде обаче е останалата част?

— Внимателно претърсих земята наоколо с надеждата да я открия — отвърна инспекторът.

— Изтръгната е от ръката на убития. Защо някой толкова силно е искал да я притежава? Защото е доказвала вината му. А какво е направил с нея? Най-вероятно я е мушнал в джоба, без изобщо да забележи, че едното кранче е останало преципано в ръката на убития. Ако успеем да намерим останалата част от бележката, очевидно ще сме преполовили пътя до решаването на загадката.

— Да, но как ще се доберем до джоба на престъпника, преди да сме заловили самия престъпник?

— Струва си да се обмисли. Съвсем очевидно е и нещо друго. Бележката е изпратена до Уилям. Не я е занесъл онзи, който я е написал, тъй като иначе, естествено, би предал съобщението устно. Кой тогава е занесъл бележката? Или е пристигнала по пощата?

— Разпитах по този въпрос — отговори инспекторът. — Вчера Уилям е получил писмо със следобедната поща. Унищожил е плика.

— Великолепно! — възкликна Холмс и потупа инспектора по рамото. — Значи сте говорили с пощальона. Цяло удоволствие е да се работи с вас. Ето я и къщата, така че ако минете отсам, полковник, ще ви покажа местопрестъплението.

Подминахме спретнатата къщурка, където бе живял убитият, и се запътихме по една алея между два реда дъбове към красивото старо имение от времето на кралица Ана с датата на битката при Малплаке^[1], издълбана на трегера над вратата. Холмс и инспекторът ни преведоха покрай къщата до страничната порта, отделена от крайпътния плет с градински участък. На входа към кухнята пазеше полицейски пристав.

— Отворете широко вратата, полицай — каза Холмс. — Ето на тези стълби е стоял младият господин Кънингам, когато е видял двамата мъже да се борят точно тук, където сме застанали сега. Старият господин Кънингам е бил на прозореца на спалнята си — онзи там, втория вляво — и е видял престъпника да се измъква наляво покрай онзи храст. Същото е видял и синът. И двамата са абсолютно сигурни за кой храст става дума. После господин Алек е изтичал навън и е приклепнал до ранения слуга. Земята е много корава, както виждате, затова не са останали никакви следи, които да ни водят.

Докато говореше, по градинската пътека иззад ъгъла се зададоха двама мъже. Единият беше възрастен, с решително, набраздено от дълбоки бръчки лице и натежали очи, вторият бе контешки издокаран младеж, чието бодро усмихнато изражение и показно облекло странно се разминаваха с причината, която ни беше довела тук.

— Още ли сте тук? — обърна се той към Холмс. — Мислех, че вие, безпогрешните лондончани, не се помайвате много-много. Излиза в края на краищата, че не сте чак толкова бързи.

— Е, дайте ни малко време — добродушно отвърна Холмс.

— Май повечко ще ви потрябва — рече младият Алек Кънингам. — Доколкото виждам, не разполагаме с абсолютно никакви улики.

— Освен една — обади се инспекторът. — Смятаме, че само да успеем да намерим... Милостиви Боже! Какво ви е, господин Холмс?

Лицето на горкия ми приятел внезапно бе придобило най-ужасяващ израз. Подбели очи, лицето му се сгърчи в агония и той с глух стон падна ничком на земята. Потресени от ненадейния и неистов пристъп, ние го пренесохме в кухнята, където той се отпусна на един голям стол, известно време дишайки тежко. Накрая засрамено се извини за слабостта си и отново се изправи на крака.

— Уотсън ще ви каже, че едва наскоро се възстанових след сериозно заболяване — обясни той. — Още ме изненадват тези внезапни нервни пристъпи.

— Да ви изпратя до вкъщи с двуколката? — предложи старият Кънингам.

— Не, щом така и така съм дошъл, ми се иска да изясня нещо. Няма да е трудно.

— За какво става дума?

— Струва ми се, че този човечец, Уилям, може всъщност да е пристигнал не преди крадецът да влезе в къщата, а след това. Сякаш всички сте убедени, че въпреки насилената врата крадецът изобщо не е проникнал вътре.

— Струва ми се съвършено очевидно — тежко заяви господин Кънингам. — Нали синът ми Алек още не си е бил легнал и ако някой е бродел из къщата, непременно е щял да го чуе.

— Къде е седял синът ви?

— Седях и пуших в тоалетната ми стаичка.

— Кой прозорец е нейният?

— Последният вляво, до този на баща ми.

— Естествено, лампите и в двете стаи са светели?

— Несъмнено.

— Тук има някои крайно особени неща — усмихна се Холмс. — Не е ли невероятно, че крадец, и то опитен, умишлено влиза с взлом в една къща, когато по запалените лампи отлично вижда, че най-малко двама души от домакинството са още на крак?

— Трябва да е бил хладнокръвен човек.

— Разбира се, ако случаят не беше необикновен, нямаше да сме принудени да ви каним да ни го обясните вие — каза господин Алек. — Колкото до предположението ви, че онзи негодник е обрал къщата, преди Уилям да го пипне, струва ми се съвършено нелепо. Нямаше ли да заварим всичко в пълен безпорядък, а също да усетим, че липсват вещите, които е задигнал?

— Зависи от вещите — отвърна Холмс. — Не забравяйте, че си имаме работа с изключително необикновен крадец, който, изглежда, работи по свои собствени правила. Вземете например чудноватата сбирка предмети, които е взел от Актън. Какво беше... кълбо връв, преспапие и не знам още какви джунджурии!

— Е, във ваши ръце сме, господин Холмс — рече старият Кънингам. — Разбира се, ще изпълним всичко, което вие или инспекторът имате да предложите.

— На първо място — отвърна Холмс, — бих искал да обявите награда, обещана лично от вас, тъй като на официалните власти ще им трябва известно време да се споразумеят за размера на сумата, а тези неща не се уреждат особено чевръсто. Нахвърлих тук нещо като

образец, стига да не възразявате да го подпишете. Според мен петдесет лири са напълно достатъчни.

— С удоволствие бих дал и петстотин — каза мировият съдия, докато поемаше листа и молива, които Холмс му подаде. — Само че не е съвсем точно — добави той, хвърляйки поглед към документа.

— Написах го доста набързо.

— Ето, вижте как започва: „Тъй като в един без четвърт във вторник е бил направен опит да...“ и прочие. Всъщност беше дванайсет без четвърт.

Заболя ме от тази грешка, тъй като знаех колко чувствителен е Холмс към подобни прояви на небрежност. За него бе въпрос на професионална чест да бъде абсолютно точен по отношение на фактите, ала неотдавнашното му заболяване го беше разтърсило и това дребно произшествие ясно ми разкри колко далеч бе приятелят ми от истинското си аз. Това очевидно го притесни за миг, докато инспекторът повдигна вежди, а Алек Кънингам се разсмя. Старият господин обаче поправи грешката и върна листа на Холмс.

— Дайте да го отпечатат възможно най-скоро — рече той. — Намирам идеята ви великолепна.

Холмс внимателно сгъна листа в бележника си.

— А сега — каза той — ще бъде добре всички заедно да обиколим къщата, за да се убедим със сигурност, че този доста залутан крадец наистина не е отнесъл нищо.

Преди да влезем, Холмс проучи насилиената врата. Беше очевидно, че в процепа е било мушнатото длето или здрав нож, които е отместил езичето назад. По дървото личаха следи от натиска.

— Значи не използвате резета? — попита Холмс.

— Никога не сме го смятали за необходимо.

— Не държите ли куче?

— Имаме, но е вързано на верига от другата страна на къщата.

— Кога си ляга прислугата?

— Към десет часа.

— Предполагам, че обикновено и Уилям си е лягал по това време?

— Да.

— Много особено, че тъкмо тази нощ е решил да не си легне. А сега ще се радвам, ако бъдете тъй любезен да ни разведете из къщата,

господин Кънингам.

Дървено стълбище в края на покрит с каменни плочи коридор, от който се разклоняваха кухненските помещения, ни изведе на първия етаж. Излизаше на площадката срещу друго, много по-богато украсено стълбище, което водеше нагоре от главния вестибюл. От самата площадка се влизаше в дневната, а също в няколко спални, в това число на господин Кънингам и на сина му. Холмс пристъпваше бавно, внимателно оглеждайки архитектурата на къщата. По израза на лицето му познавах, че е напипал гореща следа, но никак не можех да си представя в каква насока го тласкаха заключенията му.

— Скъпи ми господине — обади се е известно нетърпение господин Кънингам, — всичко това със сигурност е напълно излишно. В края на стълбите е моята стая, а съседната е спалнята на сина ми. На вас оставям да прецените дали е възможно дотук да се качи крадец, без да ни обезпокои.

— Мисля, че е най-добре да се завъртите кръгом и да потърсите свежа следа добави и синът с доста злостна усмивка.

— Въпреки това ви моля да ме изтърпите още малко. Бих искал да проверя например докъде се простира изгледът от прозорците на спалните. Значи това е стаята на сина ви — отвори вратата Холмс, — а това тук, предполагам, е тоалетката стаичка, където го е заварила тревогата, докато е пушел лулата си. Накъде гледа прозорецът й? — той прекоси стаята, бутна вратата и огледа съседното помещение.

— Надявам се, че вече сте доволен? — сърдито попита господин Кънингам.

— Благодаря, струва ми се, че видях всичко, което исках.

— Да минем тогава, ако действително се налага, в моята спалня.

— Стига да не ви затруднявам особено.

Мировият съдия сви рамене и ни поведе към собствената си спалня — просто обзаведено и най-обикновено помещение. Както пристъпвахме към прозореца, Холмс малко изостана, докато накрая двамата се оказахме най-отзад. В края на леглото имаше малка квадратна масичка, а на нея поднос с портокали и гарафа с вода. Минавайки покрай нея, за мое неизразимо изумление Холмс се пресегна и умишлено събори цялата масичка на пода. Стъклото се разби на парченца, из цялата стая се затъркаляха портокали.

— Хубава работа, Уотсън — хладнокръвно каза Холмс. — Виж само на какво направи килима.

Наведох се смутен и започнах да събирам портокалите, досещайки се, че по някаква причина приятелят ми иска да поема вината върху себе си. Останалите също ни се притекоха на помощ и скоро отново изправихме масичката.

— Ееее! — викна инспекторът. — Сега пък къде изчезна?

От Холмс нямаше и следа.

— Почакайте тук — каза младият Алек Кънингам. — Според мен на човека нещо му хлопа. Ела, татко, да видим къде се е дянал.

И двамата се втурнаха навън, оставяйки ни с инспектора и полковника няма да се взираме един в друг.

— Честна дума, на път съм да се съглася с господин Алек — рече полицейският служител. — Може би е последица от болестта, но все ми се струва, че...

Думите му внезапно бяха прекъснати от викове „Помощ! Помощ! Убийство!“. Прониза ме тръпка, когато разпознах гласа на моя приятел. Изхвърчах като обезумял от стаята на площадката отпред. Виковете, вече приглушени в прегракнал нечленоразделен вопъл, долитаха от първата стая, която бяхме огледали. Втурнах се вътре, а от там — в тоалетната стаичка до нея. Баща и син Кънингам се бяха надвесили над проснатия на пода Шерлок Холмс, младият го стискаше с две ръце за гърлото, а старият сякаш му извиваше китката. Само след миг тримата с инспектора и полковника вече ги бяхме отскубнали от Холмс, който със залитане се изправи на крака — много блед и очевидно силно изтощен.

— Арестувайте тези хора, инспекторе — задъхано промълви той.

— По какво обвинение?

— За убийството на кочияша им Уилям Къруан!

Инспекторът се облеци изумен.

— Хайде сега, господин Холмс — рече накрая, — сигурен съм, че нямате предвид...

— Вие само им погледнете лицата! — рязко възкликна Холмс.

Действително никога преди не бях виждал по-ясно признание за вина, отпечатано на човешко чело. Възрастният мъж изглеждаше вцепенен и зашеметен, с мрачно, посърнало изражение върху остро изсеченото му лице. Синът, напротив, бе захвърлил характерния си

дотогава наперен контешки стил, а в тъмните му очи гореше, разкривила красивите черти на лицето му, свирепостта на опасен див звяр. Инспекторът не каза нищо, само отиде до вратата и наду свирката си. Веднага дойдоха двама полицаи.

— Нямам друг избор, господин Кънингам — рече той. — Убеден съм, че всичко това ще се окаже нелепа грешка, но нали разбирате... А, така ли? Хвърли го веднага!

И замахна с ръка, а револверът, който младият мъж тъкмо запъваше, изтрака на пода.

— Задръжете оръжието — рече Холмс и бързо го настъпи с крак.

— Ще ви бъде полезно в съда. Но ето какво всъщност ни трябваше — и той вдигна малък къс смачкана хартия.

— Останалата част от бележката! — извика инспекторът.

— Именно.

— Къде беше?

— Там, където бях сигурен, че ще я намеря. Съвсем скоро ще ви изясня цялата история. Струва ми се, полковник, че двамата с Уотсън можете вече да се връщате, идвам си най-много след час. Ние с инспектора трябва да разменим няколко думи с арестантите, но можете да разчитате, че за обяд ще се видим отново.

Шерлок Холмс удържа на думата си и към един часа се присъедини към нас в салона за пушене. Придружаваше го дребен възрастен господин, който ми бе представен като господин Актън — същия, чийто дом бе станал жертва на първия обир.

— Пожелах да присъства и господин Актън, докато излагам пред вас нашия случай — рече Холмс, — тъй като е естествено той да прояви остър интерес към определени подробности. Сигурно, скъпи полковник, окайвате часа, когато поканихте в дома си такъв буревестник като мен.

— Напротив — топло отвърна полковникът, — смятам за върховна привилегия това, че ми позволихте да опозная методите ви на работа. Признавам, че далеч надминахте очакванията ми, но същевременно се чувствам напълно неспособен да си обясня как стигнахте до вярното решение. И досега не виждам и помен от някаква следа.

— Страхувам се, че обясненията ми може да ви лишат от илюзиите ви, ала съм свикнал да не крия методите си както от

приятеля ми Уотсън, така и от всеки, който би бил склонен да прояви просветен интерес към тях. Ала първо, тъй като това въргалине из тоалетната стаичка доста ме поразтърси, ще си наляя малко от вашето бренди, полковник. Напоследък силите ми доста се поизчерпаха.

— Вярвам, не сте имали повече от онези нервни пристъпи.

Шерлок Холмс от сърце се разсмя:

— И за това ще стане дума, като му дойде времето — рече той. — Ще изложа целия случай пред вас така, както са навързани нещата по реда си, и ще ви покажа различните етапи, довели ме до правилното решение. Моля да ме прекъснете, ако някое мое заключение ви се стори не докрай ясно. В изкуството на дедукцията от върховно значение е способността да различиш сред множеството факти онези, които са просто случайност, и другите, които са изключително съществени. Иначе човек разпилява енергията и вниманието си, вместо да ги съсредоточи. Така в нашия случай още от самото начало не хранех и най-малкото съмнение, че ключът към всичко трябва да се търси в листчето хартия, останало в ръката на убития. Преди да се задълбоча в това, бих искал да привлека вниманието ви върху следния факт: ако показанията на Алек Кънингам бяха верни, че нападателят е избягал *незабавно* след като е застрелял Уилям Къруан, той очевидно не е могъл да изтръгне бележката от ръката на убития слуга. Ако не е бил той обаче, остава да го е сторил самият Алек Кънингам, защото по времето, когато старият съдия е слязъл долу, на местопроизшествието вече са се били събрали няколко души от прислугата. Просто умозаклучение, ала инспекторът е пропуснал да го отбележи, тъй като е изхождал от предположението, че такива мастити местни големци не може да имат нищо общо с цялата работа. За мен, от друга страна, е правило никога да не допускам да ми влияят каквито и да било предразсъдъци и покорно да следвам фактите, където и да ме отведат, така че още на първоначалния етап на разследването вече гледах с подозрение на ролята, която е играл във всичко това господин Алек Кънингам. После проучих изключително внимателно късчето хартия, което ни предостави инспекторът. Веднага ми стана ясно, че представлява част от действително забележителен по рода си документ. Ето го. Нима не забелязвате нещо крайно показателно?

— Доста неподредено изглежда — отвърна полковникът.

— Драги господине — възкликна Холмс, — не може да има никакво съмнение, че е написано от двама души, които са се редували дума през дума. Ако ви посоча решителните „т“ в „узнаете“ и „което“ и ви помоля да ги сравните със слабохарактерните им съответствия в „дванайсет“ и „четвърт“, тутакси ще признаете, че имам право. А и най-кратък анализ на тези четири думи ще ви позволи да заявите с пълна увереност, че „в“, „без“, „и“ и „би“ са написани от по-силната ръка, докато думите „ще“, „нещо“ и „може“ са дело на по-слабата.

— Бога ми, ясно е като бял ден! — възкликна полковникът. — Защо, за Бога, двама души ще пишат писмо по подобен начин?

— Очевидно работата е била мръсна, а тъй като единият не се е доверявал напълно на другия, взел е твърдото решение, каквото и да правят, да си поделят поравно вината. Ясно е също така, че парада командва онзи, който е написал „узнаете“ и „което“.

— Как познахте?

— Бихме могли да стигнем до това заключение дори само от съпоставката на единия почерк с другия. Ала предположението ни се крепи и на далеч по-убедителни основания. Ако внимателно разгледате откъснатото парче, ще стигнете до извода, че човекът с по-силната ръка е написал своите думи пръв, оставяйки помежду им празно място, което съучастникът му да попълни. Празнините обаче невинаги са били достатъчни, затова сами виждате, че вторият е трябвало да сбие своето „дванайсет“, за да го вмести между предлозите „в“ и „без“, което показва, че тези две думи вече са били написани. Несъмнено човекът, пръв написал всичко, е замислил цялото начинание.

— Великолепно! — извика господин Актън.

— И доста повърхностно — заяви Холмс. — Сега обаче стигаме до нещо действително важно. Може би не знаете, но специалистите вече са постигнали значителна точност при установяване възрастта по почерка. При нормални обстоятелства може да се определи десетилетието от живота на човек с напълно приемлива достоверност. Казвам нормални обстоятелства, защото лошото здраве и физическата немощ възпроизвеждат признаците на напредналата възраст дори когато недъгавият е младеж. В конкретния случай, имайки предвид дръзката и силна ръка на единия и доста нерешителния почерк на другия, който въпреки това е съвсем четлив, макар горната чертичка на

буквата „т“ на места да секва, можем да кажем, че първият е бил млад, а вторият — в напреднала възраст, без да е грохнал съвсем.

— Великолепно! — отново извика господин Актън.

— Възможна е обаче още една крачка нататък, от по-деликатно естество и с огромно значение. Двата почерка донякъде си приличат. Принадлежат на хора, които са кръвни роднини. Изводът може да ви се стори очевиден от печатните букви „е“, но за мен съществуват още множество по-дребни детайли, които говорят за същото. Не храня и капка съмнение, че в тези два почерка може да се проследи определена семейна маниерност. Естествено, сега ви представям само основните изводи, до които стигнах при проучването на този къс хартия. Набелязах още двацет и три умозаклучения, които ще представляват по-голям интерес за специалистите, отколкото за вас. Ала всички те все повече задълбочаваха усещането ми, че писмото е написано от двамата Кънингам, бащата и сина. След като бях стигнал дотам, следващата ми стъпка, естествено, бе да проуча подробностите, свързани с престъплението, за да установя доколко могат да ни помогнат. Разходих се до къщата с инспектора и видях всичко, което имаше да се види. Успях да установя с абсолютна сигурност, че раната на убития е от изстрел с револвер, произведен от разстояние не повече от четири метра. По дрехите нямаше черни следи от барут. Следователно бе свършено очевидно, че Алек Кънингам е излъгал, казвайки, че, когато е чул изстрела, двамата мъже са се боричкали. Ала отново и бащата, и синът единодушно посочиха мястото, откъдето крадецът се е измъкнал на пътя. Точно там обаче, както обикновено, има доста широка канавка, още влажна на дъното. Тъй като около нея не се виждаха никакви отпечатаци от обувки, вече бях абсолютно сигурен не просто че двамата Кънингам отново лъжат, а и че на сцената не е имало никакъв непознат. Сега вече трябваше да се замисля за мотива в дъното на това необикновено престъпление. За да стигна дотам, постарах се най-напред да си изясня причината за първия обир в дома на господин Актън. От някои думи на полковника бях подразбрал, че между вас, господин Актън, и семейство Кънингам се води съдебен процес. Естествено, веднага ми хрумна, че са проникнали с взлом в библиотеката ви с намерението да пипнат някакъв документ, който може да се окаже важен за делото.

— Именно — рече господин Актън. — Не може да съществува никакво съмнение относно намеренията им. Имам категорични права над половината от сегашното им имение, а ако бяха успели да открият един уникален документ, който за щастие се пази в касата на адвокатите ми, те несъмнено щяха да избият земята изпод краката ми.

— Ето и отговора! — с усмивка отвърна Холмс. — Било е опасен и безразсъден опит, в който, струва ми се, долавям влиянието на младия Алек. Като не са намерили нищо, са се опитали да отклонят подозренията, изкарвайки цялата работа обикновен грабеж, и за целта са отмъкнали каквото им е попаднало подръка. Дотук бе пределно ясно, ала не по-малка част от историята все така тънеше в мрак. Най-много от всичко исках да откроя липсващата част от бележката. Бях убеден, че Алек я е изтръгнал от ръката на убития слуга, и почти сигурен, че след това най-вероятно я е мушнал в джоба на халата си. Къде иначе е можел да я скрие? Единственият въпрос бе дали е още там. Струваше си усилието да се разбере, затова всички заедно се отправихме към къщата. Както несъмнено си спомняте, двамата Кънингам се присъединиха към нас точно пред входа за кухнята. Разбира се, бе от първостепенна важност да не им се напомня за съществуването на хартийката, иначе, естествено, щяха незабавно да я унищожат. Инспекторът тъкмо се канеше да им съобщи какво голямо значение придаваме на въпросния къс хартия, когато благодарение на една извънредно щастлива случайност аз се строполих в нещо като припадък и така смених темата на разговора.

— Милостиви небеса! — извика през смях полковникът. — Нима искате да кажете, че цялото ни съчувствие е отишло на вятъра и припадъкът ви е бил преструвка?

— Изпълнението беше великолепно, казвам го като лекар — възкликнах и аз, загледан с удивление в този човек, който непрекъснато ме смайваше с поредното проявление на хитроумния си гений.

— Майсторство, което често ми е от полза — рече той. — След като се съвзех, успях с малка уловка, издаваща може би определена изобретателност, да накарам стария Кънингам да напише думата „четвърт“, така че да мога да я сравня с почерка на късчето хартия.

— Какво магаре съм бил! — изпуснах се аз.

— Виждах притеснението и съчувствието ти заради проявената от мен слабост — засмя се Холмс. — Съжалявам, че ти причиних тази мъка, знам какво е било за теб. После всички заедно се качихме на горния етаж, а като влязохме в стаята и зърнах халата, повесен от вътрешната страна на вратата, успях, преобръщайки масичката, да отвлека за малко вниманието им, за да се изплъзна и да проверя джобовете. Едва бях измъкнал бележката обаче — оказа се, както очаквах, в единия джоб, — когато бащата и синът налетяха отгоре ми и, искрено вярвам, щяха да ме убият намясто и на мига, ако не беше вашата своевременна и дружеска помощ. Всъщност още усещам хватката на онзи младеж на гърлото си, докато баща му ми извиваше китката, мъчейки се да отскубне листа от ръката ми. Явно са разбрали, че съм се досетил за всичко, и внезапният срыв от абсолютна сигурност в пълна безизходица свършено ги е отчаял. Впоследствие проведох кратък разговор със стария Кънингам относно мотива за престъплението. Беше доста сговорчив, макар и синът му да се държеше като същински демон, готов да пръсне собствения си мозък или мозъка на някой друг, стига да се добереше до револвера си. Когато разбра, че уликите срещу него са толкова сериозни, Кънингам съвсем изгуби присъствие на духа и чистосърдечно си призна всичко. Явно Уилям тайно е проследил господарите си в нощта на набега срещу къщата на господин Актън, а после, щом са се озовали във властта му, е започнал да ги изнудва със заплахата от разобличение. С господин Алек обаче е опасно да се води подобна игра. Определено е било гениално хрумване да види в страха от грабеж, завладял цялата околност, идеална възможност да се отърве от човека, от когото се е страхувал. Подмамил е Уилям и го е застрелял, а само да бяха прибрали цялата бележка и да бяха проявили малко повече внимание към показанията си, твърде е възможно изобщо да не бяха пробудили подозренията ми.

— Ами бележката? — попитах аз.

Шерлок Холмс ни я показа, съединявайки двете части на писмото:

Само елате в дванайсетте четвърти
на източната врата, ще узнаете нещо, което
пъкърде също ще ви уведомята и може би
ще ви свърши гална услуга и на
вас, и на Ани Морисън. Но не казвайте
никому нищо думи.

— Очаквах нещо от този род — каза той. — Естествено, още не знаем какви са били отношенията между Алек Кънингъм, Уилям Къруан и Ани Морисън. Развоят на нещата показва, че примамката в капана е била ловко заложена. Убеден съм, че няма как да не ви доставят удоволствие проявите на наследственост в опашките на буквите „з“ и различието при буквата „в“ също е доста характерно. Уотсън, смятам, че спокойната ни почивка в провинцията се оказа пълен успех и определено ще се върна утре на улица „Бейкър“ изключително ободрен.

[1] При Малплаке по време на Войната за испанското наследство (1701–1714) на 11 септември 1709 г. граф Марлбъро и принц Йожен Савойски начело на съюзническата англо-холандско-австрийска армия побеждават френските войски под командването на маршал Дьо Вийар — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.